

**FİNANSAL BİLGİ SİSTEMİNİN HİSSE SENETLERİNE
YATIRIM KARARI ÜZERİNE ETKİSİ:
İMKB’de Bir Uygulama**

**THE IMPACT OF THE FINANCIAL INFORMATION
SYSTEM ON INVESTMENT DECISION IN STOCKS:
An Application in ISE**

Doç.Dr.İsmail BEKÇİ*
Havva ALKAN**

ÖZET

Sermaye piyasalarının en önemli araçlarından biri hisse senetleridir. Hisse senetleri piyasası, açıldığı günden itibaren günümüze kadar gelişme göstermiştir. Gelişmiş piyasalarda yıllardır bir yatırım aracı olarak kullanılan hisse senetleri, İMKB gibi gelişmekte olan piyasalarda çok uzun bir geçmişe sahip değildir. Ancak, İMKB'nin gelişmesine bağlı olarak hisse senedi piyasasına olan ilgi ve yatırımların da gün geçtikçe arttığı görülmektedir.

Araştırmadan amaçlanan, bireysel yatırımcıların tasarruflarını yatırıma dönüştürürken, tasarruflarının ne kadarını hisse senedine yatırdıklarını ve bunu yaparken işletmelerin finansal bilgi sisteminin, söz konusu yatırım kararı üzerindeki etkisini belirlemektir. Dolayısıyla işletmelerin muhasebe verilerinin finansal bilgi sisteminden geçerek bu sistemin çıktısı haline gelen finansal raporlarının, bireysel yatırımcıların hisse senedine yatırım yapmasındaki etkinliğinin analiz edilerek araştırılması amaçlanmıştır.

ABSTRACT

Stock is one of the most important instruments of stock markets. Stock markets have shown important developments since their establishments. While stocks are common investment options in developed markets, it is relatively new in developing markets such as IMKB. On the other hand, ever increasing interests and investments take place since IMKB established.

The aim of this study is to investigate what percentage of individual savings goes to investments in stocks and how does financial information systems affect investment decisions. For that reason, influence of financial

* Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Öğretim Üyesi.

** Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

reports, which consist of accounting data in financial information systems, on investment decision has been analyzed.

Finansal Bilgi Sistemi, Hisse Senedi, Finansal Raporlar.
Financial Information System, Share Certificates, Financial Reports.

1. GİRİŞ

Bireysel yatırımcıların tasarruflarını yatırıma dönüştürürken yatırım kararlarını hisse senedinden yana yapmasındaki en önemli etkenlerden birisi işletmelerin yatırımcıya sunduğu güvenilir bilgilerdir. Yatırımcılar hisse senedi almaya karar verirken öncelikle işletmelerin yayınladığı finansal tablolardan yararlanmaktadır. Finansal tablolar, işletmelerdeki muhasebe birimlerinin işlevlerini yerine getirmesi ile finansal bilgi sisteminin bir sonucu olarak ortaya çıkarlar. Dolayısıyla bu finansal tablolar, yatırımcıların yatırım kararlarında ve tasarruflarını yatırımlara dönüştürmesinde kendilerine yön göstermektedir.

Bu açıdan bakıldığında çalışmanın amacı, işletmelerin muhasebe birimlerinin sağladığı muhasebe verilerinin finansal bilgi sisteminden geçerek bu sistemin çıktısı haline gelen finansal raporların bireysel yatırımcıların hisse senedine yatırım yapmasındaki etkinliğinin analiz edilmesidir.

2. FİNANSAL BİLGİ SİSTEMİ

Sistem kavramı, geniş olarak ve genel hatlarıyla, birbirine bağlı bölümlerden oluşan kavramsal veya fiziksel bir varlık olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda her sistemin üç temel bileşeni vardır. Bunlar; girdi, işleme ve çıktıdır.¹ Bilgi sistemi ise, teknik olarak organizasyonlardaki karar verme sürecine kadar bilgiyi düzenlemek, saklamak, işlemek, toplamak üzere birbiriyle ilgili parçaların tümü olarak tanımlanabilir.² İşletmecilik açısından bilgi sistemi, değişen koşulların ortaya çıkardığı bilgi teknolojisine dayanan yönetsel ve örgütsel tanımlardır.³

Teknolojide yaşanan gelişmeler, ulusal ve uluslararası rekabetin hızlanması, işletmeler için verimliliğin önemini daha da artırmaktadır. İşletmelerin verimliliğinde güvenilir, doğru ve uygun zamanlı bilginin yeri ve önemi küçümsenemez. Böyle bir bilgi ise, finansal bilgi sistemi ile sağlanabilir. Finansal bilgi sistemi, muhasebe, yönetim-organizasyon, iç

¹ Erdoğan, Melih, **Denetim. Maliye ve Hukuk Yayınları**, 2. baskı, Ankara, 2005, s. 138.

² Erol, Mikail; Metin Atmaca; Levent Şahin, “**Bilişim Teknolojilerindeki Gelişmelerin Muhasebe Meslek Elemanlarının Mesleki Faaliyetlerine olan Etkileri ve Ampirik Bir Çalışma**”, Muhasebe ve Denetime Bakış, Sayı: 13, Eylül, 2004, s. 32.

³ Onat, Ebru Dilara, **Bilgi Sistemlerinin Stratejik Yönetim Süreciyle Bağlantı Boyutlarının İncelenmesi**, Kocaeli Üniv., S.B.E., Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli, 2001, s. 21-22.

kontrol, yönetim ile ilgili bilgilerin sağlanması ve bilgi sistemleri gibi disiplinlerle ilişkilidir.⁴

Sermaye piyasasına fon arz eden yatırımcılar ile fon talep eden işletmeler arasında bilgi iletişim köprüsü, finansal bilgi sistemi ile oluşturulur. Sistem, bu bilgilendirme işlevini de son çıktısı olan finansal raporlama ile yerine getirmektedir. Finansal bilgi sistemi, üretmiş olduğu niceliksel bilgileri yatırımcılara iletirken, yatırımcıların da alacakları kararların doğru, isabetli ve zamanında oluşmasını sağlamaktadır.⁵

Finansal bilgi sistemi, genel veya finansal muhasebe ve maliyet muhasebesi gibi geleneksel muhasebeleri de içine almaktadır. Yönetim bilgi sistemlerinin en önemlisi ve en eskisi olan muhasebe bilgi sistemi, aynı zamanda işletmeler tarafından bu güne kadar geliştirilen en iyi ve en geniş uygulama alanı bulabilen bilgi sistemi olma özelliğine de sahiptir.⁶

Finansal bilgi sistemi, finansal ve maliyet muhasebesi, satışlar ve alacaklar, satın alma, borçlar, stok işlemleri, ücret ve işçilikler, maliyetleme ve maliyet kontrolü, gelir ve gider işlemleri, duran varlıklar, sorumluluk muhasebesi, mali analiz ve bütçeleme alt sistemlerinden oluşmaktadır. Finansal sistemde sayılan bu sistemlerinin tamamının bulunması şart değildir. Finansal bilgi sisteminin kapsamı, işletmelerin yapılarına, özelliklerine ve faaliyet konularına göre değişiklikler gösterir. Finansal bilgi sisteminde kullanılan bilgi işlem donanımları ve bunlara bağlı olarak bilgi işlem yöntemleri işletmenin koşullarına göre değişiklikler gösterebilir. Fakat buna rağmen sistemin temel yapısı aynı kalır.⁷

Finansal bilgi sisteminin en büyük amacı, bir organizasyonun sınırları dışındaki bireyler ve gruplar için gerekli bilgiyi sağlamaktır.⁸

2.1. Finansal Bilgi Sisteminin İlkeleri

İşletmelerde, bilgi kullanıcılarına planlama, kontrol ve işletmenin faaliyetlerini sürdürmede ihtiyaç duyacakları bilgileri sağlayan bir veri işleme süreci olan⁹ finansal bilgi sisteminin ilkeleri, amaca hizmet edecek bir yapının oluşturulmasında en önemli etkidir. Nitekim, ekonomik ve etkin bir finansal bilgi sistemi ancak bir takım ilkelere uyularak oluşturulabilir. Finansal bilgi sistemi ilkeleri kesin yasalar değil, ancak uzun deneyimler

⁴ Karacaer, Semra ve Nurettin İbrahimoglu, "İşletme Yönetiminde Muhasebe Bilgi Sistemi, İç Kontrol, Verimlilik İlişkisi ve Önemi", Hacettepe Üniversitesi İİBF Dergisi, Cilt:21, Sayı:1, 2003, s.211.

⁵ Usul, Hayrettin ve İsmail Bekçi, "Bireysel Yatırımcılar Açısından Finansal Bilgi Sisteminin Sermaye Piyasasında Etkinliğinin Analizi", Cumhuriyet Üniversitesi, İİBF Dergisi, Cilt:2, Sayı:1, Nisan, 2001, s.67.

⁶ Acar, Durmuş ve Hüseyin DALGAR, "Entelektüel Sermayenin Ölçülmesinde Muhasebe Bilgi Sisteminin Katkısı", Muhasebe ve Denetim Bakış dergisi, Yıl: 4, Sayı: 14, Ocak, 2005, s.29.

⁷ Sürmeli, Fevzi, **Muhasebe Bilgi Sistemi**, Anadolu Üniversitesi Eğitim, Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışmaları Vakfı Yayınları, Eskişehir, 1996, s..29-30.

⁸ Bagranoff, Nancy A., Simkin, Mark G., Norman , Carolyn Strand, **Core Concepts Of Accounting Information Systems**, John Wiley & Sons, Inc., 2005, s. 13.

⁹ Romney, Marshall B., vd., **Accounting Information Systems**, Seventh Edition, Addison Wesley Publishing Co., 1997, s. 2.

sonucu geliştirilen ve sistem tasarımında yol gösterici birer rehber niteliğindedir. Finansal bilgi sisteminin başarılı olmasında etkili olabilecek ilkeler şunlardır.¹⁰

Uygun Maliyet İlkesi: Uygun maliyetin ölçüsü, sistem için harcanan para ile sistemin işletmeye sağlayacağı ölçülebilir yararın karşılaştırılmasına bağlıdır. Yani, sistemden sağlanan ve ölçülebilen yararların sistem maliyetini karşıladığı veya geçtiği durumlarda sistem için harcanan maliyetin uygunluğundan söz etmek mümkündür.

Raporlama İlkesi: Finansal bilgi sistemi, içe ve dışa yönelik olarak etkin bir raporlama düzeni sağlayacak şekilde geliştirilmelidir. Finansal bilgi sisteminin amacı ilgili yerlere ve kişilere etkin bir şekilde bilgi sağlamaktır. Bu da ancak raporlarla olmaktadır. Çünkü sistemin çıktısı finansal raporlardır.

İnsan Etkeni İlkesi: Finansal bilgi sisteminin etkinliği, insan etkenine bağlıdır. Buna göre sistem, insan etkeni dikkate alınarak geliştirilmelidir. Finansal bilgi sisteminin çalışmasından insanlar sorumludurlar ve bunlar deneyimleri, beklentileri ve istekleriyle sistemin sosyal yapısını oluşturur. Bu nedenle etkin bir finansal bilgi sistemi, ancak belirli temellere dayalı sağlam bir sosyal yapı ve bu sosyal yapıyı oluşturan kişilerin sistemi benimsemeleriyle mümkündür.

Örgüt Yapısı İlkesi: Finansal bilgi sistemi, belirli ve açıkça tanımlanmış bir örgüt yapısı içinde işlev görecektir şekilde geliştirilmelidir. Etkin bir finansal bilgi sistemi, sistem öğelerinin ve bunlar arasındaki ilişkilerinin iyi tanımlanması ile sağlanacaktır. Görev tanımlamalarının iyi yapılmadığı bir örgüt; karar merkezlerinin, kontrol noktalarının ve çalışma alanlarının doğru olarak saptanmasına olanak vermeyecektir.

Esnek Olma İlkesi: İşletme dinamik ve açık bir sistemdir. İşletme dinamik bir sistem olmasından dolayı sürekli gelişme içindedir. Açık bir sistem olarak da iç ve dış koşullardan sürekli etkilenir. İşletmenin iç ve dış gelişme ve yeniliklere uyum sağlaması ancak esnek bir sistem olması ile mümkündür. Esnek bir sistem ise yenilikler ve gelişmeler karşısında yeni baştan düzenleme gerektirmeksizin gelişmelere ve yeniliklere yalnızca bir takım eklerle cevap verebilen bir sistemdir.

Açık ve Anlaşılabilir Olma İlkesi: Finansal bilgi sistemi, sistem içindeki eylemlerin kolaylıkla izlenebilmesi için, açık ve anlaşılabilir bir şekilde geliştirilmesi gerekir. Sistemin açık ve anlaşılabilir olması, sistemin çalışmasından ve etkinliğinden sorumlu olan kişilerin sistemi daha kolay ve çabuk öğrenmelerini sağlar. Bu da kişilerin sistemi daha kolay ve rahat izleyebilmelerini sağlar.

Veri Biriktirme ve Süreçleme İlkesi: Finansal bilgi sistemi, zamanlı, anlamlı ve ilgili yönetsel bilgi sağlayacak şekilde olmalıdır. Bu ilke, veri veya bilgilerin sistem içindeki 'girdi-süreçleme-çıkı' şeklindeki

¹⁰ Sürmeli, a.g.e., s. 58-61.

aışlarıyla ilgilidir. Bu ilkenin sağlanması ancak verilerin sistemdeki ilk kayıtlarına bağlıdır. Bu bakımdan ilk kaydın doğruluk ve ayrıntılık derecesi çok önemlidir. İlk kaydın gerekli ayrıntıda olması daha sonra sistemden çok amaçlı bilgilerin alınmasına imkan sağlar.

2.2. Finansal Bilgi Sisteminin Öğeleri

Bir sistemin öğeleri, o sistemi çalışır duruma getiren ve sisteme işlerlik kazandıran değişik somut elemanlardır. Yani sistemin işlev görmesi ancak öğeler sayesinde olmaktadır. Finansal bilgi sisteminin öğeleri; insan, haberleşme araçları, donanım ve raporlardır.¹¹

İnsan Öğesi: Finansal bilgi sisteminin veri ve bilgileri girdi olarak alması, işlemesi, depolaması ve rapor olarak ilgililere iletmesi yani tüm fonksiyonlarını yerine getirebilmesi için her aşamasında insan öğesine ihtiyaç vardır. Sistem için insan vazgeçilmez ve en önemli öğedir. Sistemin her aşamasında insan öğesinin etkinliği vardır.

Haberleşme Araçları: Haberleşme araçları, veri veya bilgilerin toplanması ve bilgi işlem faaliyetlerine tabi tutulması için gerekli belgelerdir. Bu belgeler, kayıt, sınıflandırma, özetleme, hesaplama, saklama ve iletme işlemlerinin yapılması için gerekli kayıt ortamını oluştururlar. Haberleşme araçları İlk işlem belgeleri ve Kayıt belgeleri olarak ikiye ayrılırlar.

Donanım: Finansal bilgi sistemi, veri veya bilgileri yönetsel bilgilere dönüştüren bir sistemdir. Bu dönüşümü sağlamak üzere yapılan bilgi işlem faaliyetleri; el ile işlem, makinele bilgi işlem ve elektronik bilgi işlem yöntemlerine göre yapılmaktadır. Bu yöntemlerde veri veya bilgilerin toplanması, işleme tabi tutulması sırasında yöntemlere göre, daktilo, hesap makineleri, okuyucu, yazıcı, bilgisayar gibi donanımlar kullanılır. Bir finansal bilgi sisteminde kullanılacak donanımlar; işletmenin koşullarına, bilgi işlem eylemlerinin yoğunluğuna ve buna bağlı olarak benimsenen bilgi işlem yöntemlerine göre değişiklik gösterir.

Raporlar: Raporlar, finansal bilgi sisteminin çıktılarıdır. Bunlar, işletme içi ve işletme dışı bilgi kullanıcılarına yöneliktir. İç raporlar, yönetimin her düzeyine sunulan ve kontrol amacı taşıyan bütün raporları içerir. Kontrol raporları olarak da ifade edilen bu raporlar, yöneticilere işletme faaliyetlerinin seyrini ve sonuçlarını görme ve planlanan hedeflerle karşılaştırma olanağı sağlarlar.

Dış raporlar, işletmeyle ilgili üçüncü kişilere, işletmenin durumu ve çalışmalarından haberdar olmaları için sunulan bilgi raporlarıdır. Dış raporların kaynağı, muhasebe sisteminin yanı sıra çeşitli alanlar da olabilir.

2.3. Finansal Bilgi Sisteminin Çıktısı Olarak Finansal Raporlar

Finansal raporlar, muhasebenin temel görevlerinden olan rapor etme fonksiyonunu yerine getirmek amacıyla işletme tarafından hazırlanırlar. İşletmeler belirli aralıklarla finansal tablolar düzenleyerek işletme ortaklarına

¹¹ Sürmeli, a.g.e., s. 38-42.

ve diğer ilgililere işletmenin finansal durumu hakkında bilgi sunmaktadırlar.¹²

Finansal raporlar, gereksinim duyulan bilgiyi sağlayan araçlardır. Bundan dolayı finansal raporlar aracılığıyla elde edilen bilgilerin, kesin, tam ve güvenilir nitelikte olması gerekir.¹³ Finansal rapor terimi; bilanço, gelir tablosu, satılan malın maliyeti tablosu, öz kaynak değişim tablosu, net işletme sermayesi değişim tablosu, nakit akım tablosu ve fon akım tablosunu kapsamaktadır. Bu tablolardan, bilanço ve gelir tablosu, dipnotları ve ekleri ile birlikte temel finansal tabloları, diğerleri ise ek finansal tabloları oluşturur.¹⁴ Temel finansal tablolar, yayımlanan ancak yeni Türk Ticaret Kanununun yürürlüğe girmesiyle uygulanacak olan Türkiye Muhasebe Standartları'nda finansal tablo seti adıyla daha kapsamlı olarak yer almaktadır.

Finansal raporlar özel amaçlar için değil, genel amaçlar için hazırlanmalıdır. Genel amaçlara uygun olarak hazırlanan raporların anlaşılabilir olması ve ihtiyaçları karşılayacak nitelikte olması kullanıcılar açısından verimli olacaktır. Finansal raporların nitelikleri ve finansal raporların kullanıcılar açısından kullanım sınırlarını aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür.¹⁵

- Finansal raporlar genel amaçlıdır,
- Finansal raporlar genel amaçlara uygun olarak bölümlendirilir,
- Finansal raporlar çok sayıda işlemi özet olarak sunar,
- Finansal raporlarda çok değişik değerlendirme yöntemleri uygulanmış olabilir,
- Finansal raporlar düzenlendiği ülkenin para birimine göre hazırlanır ve genelde paranın satın alma gücündeki değişiklikleri yansıtmaz,
- Finansal raporlar nakit esasından çok, gerçekleşme(tahakkuk) esasına göre hazırlanır,
- Finansal tablolarda kullanılan dil, muhasebe dilidir.

Finansal raporlarda yer alan bilgilerin karar vericiler tarafından en iyi şekilde ve anında kullanılabilmesi için bu raporlarda yer alan bilgilerin kaliteli olması gerekir. Finansal bilgilerin kalitesini belirleyen özellikler; anlaşılabilirlik, ihtiyaca uygunluk, önemlilik, güvenilirlik (*doğru gösterim, kanıtlanabilirlik, tarafsızlık, tam açıklama*), zamanlama, tarafsızlık ve tekdüzeliktir.¹⁶

¹² Temel Finans Matematiği, Değerleme Yöntemleri, Muhasebe ve Mali Analiz, www.tspakb.gov.tr/finans_matematiği_temel.pdf; (10.06.2007)

¹³ Başar, "Finansal Piyasalar Açısından Kaliteli Finansal Raporlama ve Bileşenleri," <http://home.anadolu.edu.tr/~abbasar/CINAR.doc>; (13.06.2007).

¹⁴ <http://www.gelirler.gov.tr/gelir2.nsf/muhsisteb1ekmuh3?OpenPage>; (25.05.2007).

¹⁵ Akdoğan, Nalan ve Nejat Tenker, **Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri**, Gazi Kitabevi, Ankara, Mart, 2001, s.37-38.

¹⁶ Demir, Ahmet, **Mali Tablolar ve Uygulaması**, 2. Baskı, Çağdaş Yayınları, İstanbul, 1996, s.5.

2.4. Yatırımcının Finansal Bilgi İhtiyacının Belirlenmesi ve Buna İlişkin Yaklaşımlar

Yatırımcıların muhasebe bilgilerine ihtiyaç duymalarının nedenlerini ortaya koyan iki yaklaşım vardır. Bunlardan birincisi, yararlılık yaklaşımı, bir diğeri ise hesap verme yükümlülüğü yaklaşımıdır.¹⁷

2.4.1. Yararlılık Yaklaşımı

Finansal raporlar, tamamen kullanıcıların yararına yönelmiştir. Bu nedenle, finansal raporların amaçlarını belirlemedeki temel düşünce, bu raporların kullanıcıları için neyin en yararlı olduğunu araştırmak olmalıdır. Bunun için yararlılık yaklaşımı, çeşitli ekonomik kararlara en uygun olan kayıt ve raporlama metodlarının seçimini gerektirir. Bu yaklaşıma göre, bilgili bir kullanıcının finansal raporlarda ihtiyaç duyduğu bilgileri seçme ve bu bilgilerle dayanarak tutarlı karar verme yeteneğine sahip olduğu kabul edilir.

Yararlılık kavramını işler kılmak için finansal rapor kullanıcılarının karar alma süreçlerine ilişkin belirli bir bilgi türünü ortaya koymak gerekir. Örneğin, bir yatırımcı çeşitli işletmeler arasından birine ait hisse senetlerinden satın almaya ilişkin bir karar almak istiyorsa, bu işletmelerin ödeyeceği muhtemel temettülere ilişkin bazı tahminler yapmalıdır. İşletmenin geçmişteki kazançları hakkındaki bilgiler, gelecekteki kazanç gücünü değerlemek için önemlidir. Fakat kullanıcıların bu bilgileri kendi kararlarına uygulamaları için hali hazırdaki olaylarla birlikte ek bilgiler gerektirir.

2.4.2. Hesap Verme Yükümlülüğü Yaklaşımı

Bu yaklaşım muhasebeci, karar alıcı ve faaliyetlerini raporlayan işletme ile ilgilidir. Buna göre, hesap verme yükümlülüğü şirket ile kendilerine hesap verilen kişiler arasında bir ilişkiyi gerektirir. Hesap verme yükümlülüğü ilişkileri mevzuat, sözleşme veya biçimsel olmayan ahlaki sorumluluk ile yaratılabilir. Anonim şirketler ortaklara, borç verenlere, işçilere, tüketicilere, devlete ve halka karşı hesap vermekle yükümlüdür. Şirket sorumluluklarından kurtulmak için faaliyetlerinden dolayı hesap vermekle yükümlüdür. Özellikle menkul kıymetlerini halka arz ettiği zaman, şirketin hesap verme yükümlülüğünün önemi artmaktadır. Buna göre şirket menkul kıymetlere ilişkin kararlar alan tüm yatırımcılara karşı sorumludur.

Hesap verme yükümlülüğünden doğan ilişkiler, işletme yöneticilerine yüklenen sorumluluk ve verilen yetkilerin ne şekilde kullanıldığını göstermek için, bu yetki ve sorumlulukların kullanımının muhasebeleştirilmesini zorunlu kılar. Toplum, kaynakların kârlı kullanılması için işletme yöneticilerine sorumluluk yükler. Sermayenin kullanılması için gerekli yetki verilmesinden sonra bu kişilerden gerekli finansal bilgileri istemeye hak kazanır. İşletme yöneticilerinin hesap verme yükümlülüğü aktiflerin kullanılmasına, başka bir aktife dönüştürülmesine ilişkin yönetim kararlarının sonuçları ile enflasyonun, sosyal ve teknolojik değişmelerin istenmeyen etkilerini önlemeye ilişkin yönetim kararlarının sonuçlarını içerir.

¹⁷ Demir, a.g.e., s. 53-54.

Muhasebe kayıtları ve finansal raporlar hesap verme yükümlülüğü amacını sağlaması için geliştirilir. Finansal raporlar diğer amaçlar için de kullanılabilmesine rağmen esas amaç, hesap verme yükümlülüğünün yerleştirilmesi için gerekli iletişim araçlarının sağlanması olmaktadır.

2.4.3. İki Yaklaşım Arasındaki Farklar

Hesap verme yükümlülüğü yaklaşımına göre geliştirilen teori ile çağdaş kullanıcının karar almasına hizmet eden yaklaşıma dayanan teori arasında birçok yölerden fark vardır.

Birincisi, karar yaklaşımı finansal raporların kapsamına ve onların alınacak kararlardaki yararlılığına önem verir. Verilen bilginin güvenilirliğinin sağlanması kadar finansal raporların dayanağı olan bilgi sistemi ikinci derece önemlidir. Hesap verme yükümlülüğü yaklaşımında ise, finansal rapordaki güvenilirliğine ağırlık verilir. Hesap verme yükümlülüğü açısından içerdiği bilgiler belgelere ve ayrıntılı kayıt sistemine dayanmadıkça finansal raporlar güvenilir değildir. Bu nedenle raporların dayandığı muhasebe sistemi birinci derecede önemli olmaktadır.

Söz konusu iki yaklaşım arasındaki ikinci fark, yararlılık yaklaşımında bilgi sisteminin değil, finansal rapordaki bilginin alınacak kararlarda kullanılabilmesinin önemli olmasıdır. Oysa, hesap verme yükümlülüğü yaklaşımında, karar almada kullanılacak bilgi yerine, yöneticilerin yeteneği ve dürüstlüğü ölçecek bilgiye ağırlık verdiği için doğru ve güvenilir bilgi sağlayacak muhasebe sistemi bu yaklaşım için daha çok önemlidir.¹⁸

İki yaklaşım arasındaki bir diğer fark, yararlılık yaklaşımının muhasebeciyi karar alıcının bir yardımcısı olarak görmesinden ileri gelir. Burada muhasebecinin karar alıcıların kimler olduğunu bilmesi kadar, hangi tür bilgilere ihtiyacı olduğunu da bilmesi istenir. Hesap verme yükümlülüğü yaklaşımı ise, işletme ile bilgi kullanıcıları arasındaki bilgi akışıyla ilgili çıkarların çatışmasıyla ilgilenir. Söz konusu çatışma, ya bilginin açıklanma derecesinde ya da değerlendirme metodlarında ortaya çıkar. Hangi durumda olursa olsun, hesap verme yükümlülüğü yaklaşımı muhasebe sisteminin her iki açıdan değerlendirilmesi gereğine önem verir.¹⁹

3. BİREYSEL YATIRIMCILARIN HİSSE SENETLERİNE YATIRIM KARARLARINDA FİNANSAL BİLGİ SİSTEMİNİ KULLANMA DÜZEYLERİNİ BELİRLEMeye YÖNELİK ARAŞTIRMA SONUÇLARI

3.1. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, Batı Akdeniz Bölgesi'ndeki bireysel yatırımcıların İMKB'de işlem gören hisse senetlerine yatırım aşamasında

¹⁸ Demir, a.g.e., s. 54

¹⁹ Demir, a.g.e., s. 54

şirketlerin finansal bilgi sistemlerinin, yatırım kararları üzerine etkisini belirlemektir.

3.2. Araştırmanın Kapsamı

Araştırma; Antalya, Burdur ve Isparta illerinde ki bireysel yatırımcıları kapsamaktadır. Antalya, Burdur ve Isparta illerindeki bireysel yatırımcılar üzerine anket uygulanmış ve anket Antalya, Burdur ve Isparta'daki seans salonlarında bizzat hisse senedine yatırım yapan yatırımcılar arasından tesadüfen seçilmiştir. Bireysel yatırımcılara uygulanan anketler sonucunda değerlendirmeye uygun 368 anket formu elde edilmiştir. Elde edilen anketlerin tamamı değerlendirmeye alınmış olup, anket sonuçlarının değerlendirilmesinde SPSS 12 bilgisayar paket programından faydalanılmıştır.

3.3. Araştırmanın Yöntemi

Çalışmada anket yöntemi kullanılmıştır. Anket, iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde bireysel yatırımcıların demografik özelliklerini belirlemeye yönelik sorular, ikinci bölümde ise bireysel yatırımcıların hisse senedi portföyü oluştururken şirketlerin finansal bilgi sistemlerinin yatırım kararlarını ne ölçüde etkilediğini belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır.

3.4. Araştırmanın Hipotezleri

Çalışmada alternatif hipotezler test edilmiştir. Dolayısıyla, istatistiksel analizler sonucunda “kabul” ya da “red” edilen hipotezler alternatif hipotezlerdir. Yukarıda belirtilen araştırmanın amacı çerçevesinde araştırmayla ilgili geliştirilen hipotezleri aşağıdaki şekilde belirtmek mümkündür:

(H_{A1}): Finansal tabloların anlaşılma durumu yatırım kararını etkilemektedir.

(H_{A2}): Finansal tablolar anlaşılır olarak hazırlanmaktadır.

(H_{A3}): Yayınlanan finansal tablolar yeterli bilgi vermektedir.

(H_{A4}): İşletmenin kar dağıtım yapma durumu bireysel yatırımcıların yatırım kararlarını eğitim düzeyleri itibarıyla etkilemektedir.

(H_{A5}): İşletmenin kar dağıtım yapma durumu bireysel yatırımcıların yatırım kararlarını cinsiyetleri itibarıyla etkilemektedir.

(H_{A6}): İşletmenin kar dağıtım yapma durumu bireysel yatırımcıların yatırım kararlarını meslek grupları itibarıyla etkilemektedir.

(H_{A7}): İşletmelerin kaynak yapıları bireysel yatırımcıların yatırım kararlarını eğitim düzeyleri itibarıyla etkilemektedir.

(H_{A8}): Hisse senetlerinin günlük işlem hacmi bireysel yatırımcıların yatırım kararlarını cinsiyetleri itibarıyla etkilemektedir.

(H_{A9}): Hisse senetlerinin günlük işlem hacmi bireysel yatırımcıların yatırım kararlarını meslek grupları itibarıyla etkilemektedir.

3.5. Araştırma Bulguları ve Analizi

Bu bölümde çeşitli istatistikî yöntemler kullanılarak araştırma ile ilgili bulguların analizi yapılmıştır.

3.6. Demografik Özelliklerin Analizi

Araştırmanın bu bölümünde Antalya, Burdur ve Isparta illerindeki bireysel yatırımcılara ait demografik özellikler ve analiz sonuçlarına ilişkin araştırma sonuçları verilmiştir.

Tablo 1: Bireysel Yatırımcıların Demografik Özellikleri

DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER		Frekans	Yüzde
Cinsiyet	Bay	308	83,7
	Bayan	60	16,3
	Toplam	368	100
Medeni Hal	Evli	296	80,4
	Bekar	68	18,5
	Boşanmış	4	1,1
	Toplam	368	100
Yaş	26-35	120	32,7
	36-45	112	30,4
	46-55	112	30,4
	56-+	24	6,5
	Toplam	368	100
Öğrenim Durumu	İlköğretim	32	8,7
	Ortaöğretim	96	26,1
	Lisans	192	52,2
	Lisans üstü	48	13,0
	Toplam	368	100
Meslek Grupları	İşçi	24	6,5
	Memur	84	22,9
	S. Meslek	112	30,4
	Emekli	116	31,6
	Öğr. Ele.	16	4,3
	Diğer	16	4,3
	Toplam	368	100
Gelir Durumu	500-750	68	18,5
	750-1000	108	29,3
	1000-1500	116	31,5
	1500-+	76	20,7
	Toplam	368	100

Tablo 1’de bireysel yatırımcıların demografik özelliklerin dağılımı ve yatırımcıların hisse senetleri ile finansal tablolara ilişkin verdikleri cevapların analizi yer almaktadır.

Tablo 1’e göre ankete katılan yatırımcıların %83,7’si bay, %16,3’ü bayan yatırımcılardan oluşmaktadır. Bu durum yatırımcı profilinin çoğunluğunun baylardan oluştuğunu göstermektedir. Ankete katılan bireysel

yatırımcıların medeni halleri bakımından değerlendirildiğinde yatırımcıların %80,4'ü evli, %18,5'i bekar, %1,1'inin ise boşanmış olduğu belirlenmiştir. Evli olanların hisse senetlerine daha çok yatırım yaptıklarını söylemek mümkündür. Tablo 1'e göre ankete katılan yatırımcıların %32,7'si 26-35 yaş, %30,4'ü 36-45 yaş, %30,4'ü 46-55 yaş ve %6,5'i de 56 yaş ve üzerindedir. Dolayısıyla, yatırımcıların çoğunluğunun 26-45 yaş aralığında olduğu sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

Tablo 1'e göre ankete katılanların eğitim durumuna bakıldığında yatırımcıların, %8,7'si ilköğretim, %26,1'i ortaöğretim, %52,2'si lisans ve %13'ü lisansüstü mezundur. Ankete katılan yatırımcıların çoğunun eğitimi düzeyinin lisans ve lisansüstü seviyesinde olması, eğitim durumu yüksek olan yatırımcıların, hisse senetlerini daha çok yatırım yaptıklarını göstermektedir.

Ankete katılan bireysel yatırımcıların meslek grupları itibarıyla dağılımı ise şu şekilde tespit edilmiştir. %6,5'i işçi, %22,9'u memur, %30,4'ü serbest meslek, %31,6'sı emekli, %4,3'ü öğretim elemanı ve %4,3'ü ise diğer meslek grupları mensubu.

Bireysel yatırımcıların aylık gelir durumları incelendiğinde, yatırımcıların %18,5'i ayda 500-750- YTL, %29,3'ü 750-1.000-YTL, %31,5'i 1.000-1.500-YTL ve %20,7'si ise 1.500-YTL ve üzeri gelir elde ettiği tespit edilmiştir. Buna göre yatırımcıların %52,2'sinin aylık 1.000-YTL ve daha üzeri gelir elde ettiğini söylemek mümkündür. Bireysel yatırımcıların yatırım kararlarında finansal tablolardan yararlanma durumu tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2: Bireysel Yatırımcıların Yatırım Kararlarında Finansal Bilgi Sisteminden Yararlanma Durumu

Yatırımlara ve Finansal Tablolara İlişkin Özellikler	Frekans	Yüzde (%)	
Tasarrufların Hisse Senedine Yatırılma Oranı	%1-25	176	47,8
	%26-50	100	27,2
	%51-75	44	12,0
	%76-100	48	13,0
	Toplam	368	100,00
Hisse Senedine Yatırım Yapma Süresi	1-5 yıl	136	37,0
	6-10 yıl	140	38,0
	11-15 yıl	88	23,9
	16+ yıl	4	1,1
	Toplam	368	100,00
Hisse Senetleri İçin Günlük Ayrılan Süre	1 saate kadar	108	29,3
	1-3 saat	112	30,4
	3-5 saat	104	28,3
	5+ saat	44	12,0
	Toplam	368	100,00

Yatırımlara ve Finansal Tablolara İlişkin Özellikler		Frekans	Yüzde (%)
Finansal Tablolar	Bilanço	220	59,7
	Gelir Tablosu	76	20,6
	Fon Akım Tablosu	4	1,1
	SMM Tablosu	12	3,3
	Nakit Akım Tablosu	20	5,4
	Net İşl. Ser. Değ. Tablosu	12	3,3
	Kâr Dağıtım Tablosu	24	6,6
	Toplam	368	100,00
Rasyolar	Likidite Oranları	64	17,4
	Kârlılık Oranları	240	65,2
	Faaliyet Oranları	40	10,9
	Finansal yapı Oranları	24	6,5
	Toplam	368	100,00
Finansal Tabloların Bilgi Verme Durumu	Yeteri Kadar Bilgi Veriyor	92	25,0
	Yeterli Bilgi Vermiyor	180	48,9
	Kararsızım	44	12,0
	Yorumlayamıyorum	52	14,1
	Toplam	368	100,00
İşletme ve Hisseye Ait Faktörler	İşletmenin Olumlu İmajı	48	13,0
	Hisse Başına Düşen Temettü Miktarı	88	24,0
	İşletmenin İçinde Bulunduğu Sektör	48	13,0
	Hisse Senedinin Fiyatı	184	50,0
	Toplam	368	100,00
Kâr Dağıtımının Etkileme Durumu	Evet	260	70,7
	Hayır	108	29,3
	Toplam	368	100,00
Günlük İşlem Hacminin Etkileme Durumu	Evet	300	81,5
	Hayır	68	18,5
	Toplam	368	100,00
Kaynak Yapısının Etkileme Durumu	Evet	256	69,6
	Hayır	112	30,4
	Toplam	368	100,00
Otofinansmanın Etkileme Durumu	Evet	188	51,1
	Hayır	180	48,9
	Toplam	368	100,00

Bireysel yatırımcılara tasarruflarının ne kadarını hisse senetlerine yatırdıkları sorulmuş ve şu cevaplar alınmıştır. Bireysel yatırımcıların %47,8'i tasarruflarının %1-25'ini hisse senetlerine yatırımda kullanırken, yatırımcıların %27,2'si tasarruflarının %26-50'sini, yatırımcıların %12,0'si tasarruflarının %51-75ini ve yatırımcıların %13,0'ü ise tasarruflarının %76-100'ünü hisse senedine yatırdıkları tespit edilmiştir.

Ankete katılan 368 bireysel yatırımcının 136'sı (%37) 1-5 yıldır, 140'ı (%38) 6-10 yıldır, 88'i (%29,9) 11-15 yıldır ve 4'ü (%1,1) de 16 ve üzeri yıldır tasarruflarını hisse senetlerine yatırımda kullandıkları tespit edilmiştir. Yatırımcıların hisse senedine yatırım yapma süresine bağlı olarak portföylerindeki hisse senetlerinin durumunu kontrol etmek için ayırdıkları günlük süre dağılımı ise şöyledir. Yatırımcıların %29,3'ü 1 saate kadar, %30,4'ü 1-3 saat, %28,3'ü 3-5 saat ve %12,0'ı ise 5 saat ve üzerinde zaman ayırmaktadırlar. Bu durum yatırımcıların günlük olarak en az 1 saatini portföylerinde bulunan hisse senetlerinin kontrolünü yapmak için ayırdıklarını söylemek mümkündür.

Hisse senetlerine yatırım aşamasında yayınlanmış olan finansal tablolardan yatırımcıların kararlarını en çok etkileyenlerin dağılımına bakıldığında; yatırımcıların %59,7'si bilançonun yatırım kararlarını etkilediğini belirtmiştir. Yatırımcıların %20,7'si gelir tablosu, %6,6'sı kâr dağıtım tablosu, %5,4'ü nakit akım tablosu, %3,3'ü ise net işletme sermayesi değişim tablosu, %3,3'ü satılan malın maliyeti tablosu ve %1,1'ise fon akım tablosu'nun etkilediğini belirtmişlerdir. Buna göre ankete katılan bireysel yatırımcıların, işletmeler tarafından yayınlanan finansal tablolardan en çok bilanço ve gelir tablosunu dikkate alarak yatırım kararı verdikleri sonucu ortaya çıkmaktadır.

Finansal tabloların yanı sıra ankete katılan yatırımcıları en çok etkileyen bir başka unsurun ise rasyolar olduğu tespit edilmiştir. Hisse senetlerine yatırım aşamasında bireysel yatırımcıların %65,2'sinin (240 kişi) kârlılık rasyolarından etkilendikleri görülmektedir. Yatırımcıların % 17,4'ü (64 kişi) likidite rasyolarının, %10,9'u (40 kişi) faaliyet rasyolarının, %6,5'i ise (24 kişi) finansal yapı rasyolarının yatırım kararlarını etkilediğini belirtmişlerdir.

Yatırımcıların dikkate aldıkları finansal tabloların, yatırımcılara gereği kadar bilgi verip-vermediğini ölçmeye yönelik olarak sorulan soruya alınan cevaplar değerlendirildiğinde; yatırımcıların %48,9'luk çoğunluğu finansal tabloların yeterli bilgi vermediğini, %25'i yeteri kadar bilgi verdiğini, %12'si kararsız olduğunu ve %14,1'i de finansal tablolarda yer alan bilgileri yorumlayamadığını söylemiştir. Bu durum bireysel yatırımcıların finansal tablolardan yeterince yararlanmadığını göstermektedir.

Yatırımcıların hisse senelerine yatırım kararı alırken finansal tablo ve rasyolar dışında başka faktörleri de dikkate alıp-almadıklarını belirlemek için sorulan soruya alınan cevaplar incelendiğinde, yatırımcıların %50'si hisse senedinin fiyatının, %24'ü hisse başına düşen temettü miktarının, %13'ü işletmenin olumlu imajının, %13'ü işletmenin içinde bulunduğu

sektörün önemli olduğunu belirtmişlerdir. Buna göre yatırımcıların çoğunluğu finansal tablolar ile rasyolardan sonra en çok yatırım yapacağı hisse senedinin fiyatını ve hisse senedinin ait olduğu işletme ile ilgili diğer bilgileri de dikkate aldıkları sonucuna ulaşmışlardır.

Bununla birlikte bireysel yatırımcılar, hisse senetlerine yatırım kararı alırken hisse senedinin günlük işlem hacminin, ilgili işletmenin kaynak yapısının, otofinansman durumunun ve kâr dağıtımını yapıp yapmamasının kendileri için önemi sorulduğunda alınan cevapların dağılımı şu şekilde tespit edilmiştir. Bireysel yatırımcıların %70,7'si işletmenin kâr dağıtımını yapıp yapmamasından etkilendiğini, %29,3'ü ise bundan etkilenmediğini belirtmişlerdir. Aynı şekilde yatırımcıların %81,5'i hisse senedinin günlük işlem hacminden etkilendiğini, %18,5'i ise etkilenmediğini belirtirken, %69,6'sı işletmenin kaynak yapısını dikkate aldığını, %30,4'ü ise dikkate almadığını ifade etmektedirler. Bunun yanı sıra yatırımcıların %51,1'i işletmenin otofinansman durumundan etkilendiğini, %48,9'u ise etkilenmediğini belirtmişlerdir.

Bireysel yatırımcıların şirketlerin hazırladıkları finansal tablolar hakkındaki düşünceleri ile ilgili hipotezlere ilişkin testlere ise tablo 3'te yer verilmiştir. Hipotezleri test etmek amacıyla "tek örnek t- testi" kullanılmış olup, $\alpha = 0,05$ ve test değeri olarak orta değer olan **-3-** alınmıştır.

Tablo 3: Bireysel Yatırımcıların Şirketlerin Hazırladığı Finansal Tablolar Hakkındaki Düşünceleri İle İlgili Hipotezler

Hipotezler	N	Ort.	Stan. Sapma	-t- değeri	p	Sonuç
Finansal Tabloların Anlaşılma Durumu Yatırım Kararını etkilemektedir. (H _{A1})	367	3,71	1,30	10,425	0,00	Kabul
Finansal Tablolar Anlaşılır Olarak Hazırlanmaktadır. (H _{A2})	367	2,93	1,33	-0,943	0,35	Red
Yayınlanan Finansal Tablolar Yeterli Bilgi Vermektedir. (H _{A3})	367	2,15	0,96	-17,011	0,00	Red

Not: (i) n=368; (ii) tek örnek -t- testi

Tablo 3'de görüldüğü gibi bireysel yatırımcıların şirketlerin finansal tablolar hakkındaki düşünceleri ile ilgili hipotezlerden iki tanesi **red** edilirken, bir tanesi ise "**Kabul** edilmiştir. Dolayısıyla; bireysel yatırımcılar, şirketlerin finansal bilgi sistemleri paralelinde oluşturulan finansal tablolarının anlaşılma durumunun yatırım kararlarını etkilediğini düşündükleri tespit edilmiştir. Bununla birlikte, bireysel yatırımcılar; finansal tabloların anlaşılır olarak hazırlanmadığını ve yayınlanan finansal tabloların yeterli bilgi vermediğini belirtmişlerdir.

Bireysel yatırımcıların eğitim durumlarının, hisse senetlerine yatırım kararları üzerine etkisini araştırmak amacıyla; işletmelerin kar dağıtımını yapma durumlarının bireysel yatırımcıların yatırım kararlarını etkileyip-etkilemediği ve eğitim durumları sorulmuştur. Bu bağlamda “*İşletmenin kar dağıtımını yapma durumu bireysel yatırımcıların yatırım kararlarını eğitim düzeyleri itibarıyla etkilemektedir*”(H_{A4}) şeklindeki hipotez oluşturulmuştur. Bu duruma ilişkin verilen cevaplar Tablo 4’de görülmektedir.

Tablo 4: İşletmelerin Kar Dağıtımını Yapma Durumunun Eğitim Düzeyleri İtibarıyla Yatırım Kararlarını Etkileme Durumu

Eğitim	İşletmelerin Kar Dağıtımını Yapma Yatırım Kararını Etkileme Durumu					Ki-kare testi		Sonuç
	Etkiler		Etkilemez		Toplam	K ²	P	
	Sayı	%	Sayı	%	%			
İlköğretim	28	7,6	4	1,1	8,7	31,208	0,000<0,05	Kabul
Orta Öğretim	64	17,5	32	8,7	26,2			
Lisans	120	32,6	72	19,5	52,1			
Lisans Üstü	48	13	-	-	13			
Toplam	300	70,7	68	29,3	100			

Not: (i) n=368

Yukarıdaki tablo 4’de bireysel yatırımcıların işletmelerin kar dağıtımını yapma durumunda eğitim düzeyleri itibarıyla etkilenme durumlarındaki dağılımı göstermektedir. Tablo 3’e göre işletmenin kar dağıtımını yapmasının yatırım kararını etkilediğini belirten yatırımcı sayısı etkilenmediğini belirten yatırımcı sayısından daha fazladır. İlköğretim mezunu olup etkilenenlerin oranı %7,6 iken etkilenmeyenlerin oranı ise %1,1’dir. Ortaöğretim düzeyindeki yatırımcıların %17,5’i etkilendiğini belirtirken %8,7’si ise etkilenmediğini belirtmiştir. Ankete katılan lisans mezunu yatırımcıların %32,6’sı etkilendiğini, %19,5’i, etkilenmediğini ve lisans üstü mezunu katılımcıların tamamı ise etkilendiğini belirtmiştir. Tablo 3’den de anlaşıldığı üzere bu sonuçlar Ki-kare testine göre de anlamlıdır. Bu sonuçlar “*İşletmenin kar dağıtımını yapma durumu bireysel yatırımcıların yatırım kararlarını eğitim düzeyleri itibarıyla etkilemektedir*” şeklindeki H_{A4} nolu hipotezimizi desteklemektedir.

Bireysel yatırımcıların cinsiyet durumlarının, hisse senetlerine yatırım kararları üzerine etkisini araştırmak amacıyla; işletmelerin kar dağıtımını yapma durumunun bireysel yatırımcıların yatırım kararlarını etkileyip-etkilemediği ve cinsiyetleri sorulmuştur. Bu bağlamda “*İşletmenin kar dağıtımını yapma durumu bireysel yatırımcıların yatırım kararlarını cinsiyetleri itibarıyla etkilemektedir*”(H_{A5}) şeklindeki hipotez oluşturulmuştur. Bu duruma ilişkin verilen cevaplar Tablo 5’de görülmektedir.

Tablo 5: İşletmelerin Kar Dağıtımını Yapmasının Yatırım Kararını Cinsiyet Bakımından Etkileme Durumu

Cinsiyet	İşletmelerin Kar Dağıtımını Yapmasının Yatırım Kararını Etkileme Durumu					Ki-kare testi		Sonuç
	Etkiler		Etkilemez		Toplam	K ²	P	
	Sayı	%	Sayı	%	%			
Bay	220	59,7	88	23,9	83,6	0,549	0,459>0,05	Red
Bayan	40	10,9	20	5,5	16,4			
Toplam	260	70,6	108	29,4	100			

Not: (i) n=368

Tablo 5’de ankete katılan yatırımcıların işletmelerin kar dağıtımını yapma durumunda bay ve bayan olarak etkilenme durumları görülmektedir. Bu tabloya göre ankete katılan bay yatırımcılardan %23,9’u işletmelerin kar dağıtımını yapması durumunun yatırım kararını etkilemediğini belirtirken, bu oran bayanlarda %5,5’tir. Tablodan da anlaşıldığı gibi bu sonuçlar Ki-kare testine göre de istatistiksel bakımdan anlamlı değildir. Bu sonuçlar “İşletmenin kar dağıtımını yapma durumu bireysel yatırımcıların yatırım kararlarını cinsiyetleri itibarıyla etkilemektedir” şeklindeki H_{A5} nolu hipotezimizi desteklememektedir.

Bireysel yatırımcıların meslek gruplarının, hisse senetlerine yatırım kararları üzerine etkisini araştırmak amacıyla; işletmelerin kar dağıtımını yapma durumunun bireysel yatırımcıların yatırım kararlarını etkileyip-etkilemediği ve meslekleri sorulmuştur. Bu bağlamda “İşletmenin kar dağıtımını yapma durumu bireysel yatırımcıların yatırım kararlarını meslek grupları itibarıyla etkilemektedir.”(H_{A6}) şeklindeki hipotez oluşturulmuştur. Bu duruma ilişkin verilen cevaplar Tablo 6’da görülmektedir.

Tablo 6: İşletmelerin Kar Dağıtımını Yapmasının Meslek Grupları Açısından Yatırım Kararını Etkileme Durumu

Meslek	İşletmelerin Kar Dağıtımını Yapmasının Yatırım Kararını Etkileme Durumu					Ki-kare testi		Sonuç
	Etkiler		Etkilemez		Toplam	K ²	P	
	Sayı	%	Sayı	%	%			
İşçi	20	5,4	4	1,1	6,5	34,142	0,000<0,05	Kabul
Memur	60	16,3	24	6,5	22,8			
Serbest meslek	68	18,5	44	12	30,5			
Emekli	92	25	24	6,5	31,5			
Öğretim Elemanı	16	4,3	-	-	4,3			
Diğer	4	1,1	12	3,3	4,4			
Toplam	260	70,6	108	29,4	100			

Not: (i) n=368

Tablo 6’dan da anlaşılacağı üzere bireysel yatırımcılardan meslek grupları itibarıyla işletmelerin kar dağıtımını yapma durumundan etkilenenlerin

oranı %70,6 etkilenmediğini belirten yatırımcıların oranı %29,4'tür. Sonuçta bu durum Ki-kare testine göre de istatistiksel bakımdan anlamlıdır. Bu sonuçlar “*İşletmenin kar dağıtımını yapma durumu bireysel yatırımcıların yatırım kararlarını meslek grupları itibariyle etkilemektedir.*” şeklindeki H_{A6} nolu hipotezimizi desteklemektedir.

İşletmelerin kaynak yapılarının bireysel yatırımcıların hisse senetlerine yatırım kararları üzerine etkisini araştırmak amacıyla; işletmelerin kaynak yapılarının bireysel yatırımcıların yatırım kararlarını etkileyip-etkilemediği ve eğitim düzeyleri sorulmuştur. Bu bağlamda “*İşletmelerin kaynak yapıları bireysel yatırımcıların yatırım kararlarını eğitim düzeyleri itibariyle etkilemektedir.*”(H_{A7}) şeklindeki hipotez oluşturulmuştur. Bu duruma ilişkin verilen cevaplar Tablo 7’de görülmektedir.

Tablo 7: İşletmelerin Kaynak Yapılarının Eğitim Düzeyleri Açısından Yatırım Kararını Etkileme Durumu

Eğitim	İşletmelerin Kaynak Yapılarının Yatırım Kararını Etkileme Durumu					Ki-kare testi		Sonuç
	Etkiler		Etkilemez		Toplam	K ²	P	
	Sayı	%	Sayı	%	%			
İlköğretim	12	3,3	20	5,4	8,6	49,970	0,000<0,05	Kabul
Orta Öğretim	52	14,13	44	12	26,13			
Lisans	144	39,13	48	13	52,13			
Lisans Üstü	48	13,04	-	-	13,04			
Toplam	256	69,6	112	30,4	100			

Not: (i) n=368

Tablo 7’ye göre bireysel yatırımcıların %69,6’sı işletmelerin kaynak yapılarının yatırım kararını meslek grupları açısından etkilediğini belirtirken %30,4’ü etkilemediğini belirtmiştir. Tablodan da görüleceği gibi eğitim grupları itibariyle işletmelerin kaynak yapısının yatırım kararını etkiler diyen yatırımcı sayısı, etkilemez diyen yatırımcı sayısından fazladır. Buna göre bu sonuçlar Ki-kare testine göre istatistiksel bakımdan anlamlıdır. Bu sonuç “*İşletmelerin kaynak yapıları bireysel yatırımcıların yatırım kararlarını eğitim düzeyleri itibariyle etkilemektedir.*” şeklindeki H_{A7} nolu hipotezimizi desteklemektedir.

Bireysel yatırımcıların cinsiyet durumlarının, hisse senetlerine yatırım kararları üzerine etkisini araştırmak amacıyla; hisse senetlerinin günlük işlem hacminin bireysel yatırımcıların yatırım kararlarını etkileyip-etkilemediği ve cinsiyetleri sorulmuştur. Bu bağlamda “*Hisse senetlerinin günlük işlem hacmi bireysel yatırımcıların yatırım kararlarını cinsiyetleri itibariyle etkilemektedir.*”(H_{A8}) şeklindeki hipotez oluşturulmuştur. Bu duruma ilişkin verilen cevaplar Tablo 8’de görülmektedir.

Tablo 8: Hisse Senetlerinin Günlük İşlem Hacminin Cinsiyetler Bakımından Yatırım Kararını Etkileme Durumu

Cinsiyet	Hisse Senedinin Günlük İşlem Hacminin Yatırım Kararını Etkileme Durumu					Ki-kare testi		Sonuç
	Etkiler		Etkilemez		Toplam	K ²	P	
	Sayı	%	Sayı	%	%			
Bay	252	68,5	56	15,2	83,7	0,110	0,740>0,05	Red
Bayan	48	13	12	3,3	16,3			
Toplam	300	81,5	68	18,5	100			

Not: (i) n=368

Yukarıdaki tablo 8’de hisse senedinin günlük işlem hacminin bireysel yatırımcıların yatırım kararlarını cinsiyetler itibariyle etkileyip-etkilemediğinin dağılımı görülmektedir. Tabloya göre ankete katılan erkek yatırımcıların %15,2’si bayan yatırımcıların da %3,3’ü de hisse senedinin günlük işlem hacminin yatırım kararını etkilemediğini düşünmektedir. Buna göre Ki-kare testine göre istatistiksel bakımdan anlamlı değildir. Bu sonuçlar “*Hisse senetlerinin günlük işlem hacmi bireysel yatırımcıların yatırım kararlarını cinsiyetleri itibariyle etkilemektedir.*” şeklindeki H_{A8} nolu hipotezimizi desteklememektedir.

Hisse senetlerinin günlük işlem hacminin, bireysel yatırımcıların meslek grupları açısından hisse senetlerine yatırım kararları üzerine etkisini araştırmak amacıyla; hisse senetlerinin günlük işlem hacminin bireysel yatırımcıların yatırım kararlarını etkileyip-etkilemediği ve meslek grupları sorulmuştur. Bu bağlamda “*Hisse senetlerinin günlük işlem hacmi bireysel yatırımcıların yatırım kararlarını meslek grupları itibariyle etkilemektedir.*” (H_{A9}) şeklindeki hipotez oluşturulmuştur. Bu duruma ilişkin verilen cevaplar Tablo 9’da görülmektedir.

Tablo 9: Hisse Senedinin Günlük İşlem Hacminin Meslek Grupları Açısından Bireysel Yatırımcıları Etkileme Durumu

Meslek	Hisse Senedinin Günlük İşlem Hacminin Yatırım Kararını Etkileme Durumu					Ki-kare testi		Sonuç
	Etkiler		Etkilemez		Toplam	K ²	P	
	Sayı	%	Sayı	%	%			
İşçi	24	6,5	-	-	6,5	22,889	0,000<0,05	Kabul
Memur	64	17,4	20	5,3	22,7			
Serbest meslek	100	27,2	12	3,3	30,5			
Emekli	92	25	24	6,5	31,5			
Öğretim Elemanı	8	2,2	8	2,2	4,4			
Diğer	12	3,3	4	1,1	4,4			
Toplam	300	81,6	68	18,4	100			

Not: (i) n=368

Tablo 9'a göre bireysel yatırımcıların 300'ü (%81,6) hisse senedinin günlük işlem hacminin yatırım kararlarını etkilediğini, 68'i (%18,4) de etkilemediğini belirtmiştir. Bu durum bireysel yatırımcıların hisse senedinin günlük işlem hacminin yatırım kararını etkilediğini düşünenlerin etkilenmediğini düşünenlerden daha fazladır. Buna göre bu sonuçlar Ki-kare testine göre istatistiksel bakımdan anlamlıdır. Bu sonuç "*Hisse senetlerinin günlük işlem hacmi bireysel yatırımcıların yatırım kararlarını meslek grupları itibariyle etkilemektedir.*" şeklindeki H_{A9} nolu hipotezimizi desteklemektedir.

4. SONUÇ

İşletmelerin finansal bilgi sistemlerinin, hisse senedi yatırım kararları üzerinde ne kadar etkili olduğunun belirlenmesi amacıyla yapılan bu araştırmada aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

Hisse senedi yatırımcıları, finansal bilgi sisteminin bir çıktısı olan finansal tablolardan, özellikle bilanço ve gelir tablosuna bakarak yatırım kararı vermektedirler. Ancak, yatırımcılar açısından, işletmelerin muhasebe birimleri tarafından hazırlanan finansal tabloların yeteri kadar bilgi vermediği ve anlaşılır olarak hazırlanmadığı da belirtilmektedir. Bunun yanı sıra yatırımcıların, oran analizi yaptıkları ve oran analizi olarak da işletmelerin karlılık oranlarını birinci derecede dikkate aldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Yine, hisse senedi yatırımcılarının yatırım kararı alırken işletmeye ait faktörlerden hisse senedinin fiyatını, günlük işlem hacmi ve işletmenin kar dağıtımını yapmasını önemsedikleri belirlenmiştir. Bununla birlikte, işletmenin kaynak yapısının da yatırım kararında bir diğer önemli etken olduğu belirlenmiştir.

Sonuç olarak, finansal tablolar bireysel yatırımcılar tarafından anlaşılır şekilde hazırlanmalı ve bireysel yatırımcıların ihtiyaç duyduğu yeterli bilgileri verecek şekilde sunulmalıdır. Araştırma sonuçları göstermektedir ki finansal bilgi sistemi, hisse senedi yatırım kararında oldukça etkin olan bilgiler içermektedir.

KAYNAKÇA

1. ACAR, Durmuş, Hüseyin DALGAR, "**Entelektüel Sermayenin Ölçülmesinde Muhasebe Bilgi Sisteminin Katkısı**", Muhasebe ve Denetim Bakış dergisi, Yıl: 4, Sayı: 14, Ocak, 2005.
2. AKDOĞAN, Nalan, Nejat TENKER, **Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri**, Gazi Kitabevi, Ankara, Mart, 2001,
3. BAGRANOFF, Nancy A., Simkin, Mark G.,Norman , Carolyn Strand, **Core Concepts Of Accounting Information Systems**, John Wiley & Sons, Inc., 2005.
4. BAŞAR, A.Banu, "Finansal Piyasalar Açısından Kaliteli Finansal Raporlama ve Bileşenleri," <http://home.anadolu.edu.tr/~abbasar/CINAR.doc> 13.06.2007.

5. DEMİR, Ahmet, **Mali Tablolar ve Uygulaması**, 2. Baskı, Çağdaş Yayınları, İstanbul, 1996.
6. ERDOĞAN, Melih, **Denetim. Maliye ve Hukuk Yayınları**, 2. baskı, Ankara, 2005.
7. EROL, Mikail; Metin ATMACA; Levent ŞAHİN, “**Bilişim Teknolojilerindeki Gelişmelerin Muhasebe Meslek Elemanlarının Mesleki Faaliyetlerine olan Etkileri ve Ampirik Bir Çalışma**”, Muhasebe ve Denetim Bakış Dergisi, Sayı: 13, Eylül, 2004.
8. <http://www.gelirler.gov.tr/gelir2.nsf/muhsisteb1ekmuh3?OpenPage>, 25.05.2007.
9. KARACAER, Semra, Nurettin İBRAHİMOĞLU, **İşletme Yönetiminde Muhasebe Bilgi Sistemi, İç Kontrol, Verimlilik İlişkisi ve Önemi**, Hacettepe Üniversitesi İİBF Dergisi, Cilt:21, Sayı:1, 2003.
10. ONAT, Ebru Dilara, **Bilgi Sistemlerinin Stratejik Yönetim Süreciyle Bağlantı Boyutlarının İncelenmesi**, Kocaeli Üniv., S.B.E., Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli, 2001.
11. ROMNEY, Marshall B., vd., **Accounting Information Systems**, Seventh Edition, Addison Wesley Publishing Co., 1997.
12. SÜRMEİLİ, Fevzi, **Muhasebe Bilgi Sistemi**, Anadolu Üniversitesi Eğitim, Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışmaları Vakfı Yayınları, Eskişehir, 1996.
13. **Temel Finans Matematiği, Değerleme Yöntemleri, Muhasebe ve Mali Analiz**, www.tspakb.gov.tr/finans_matematigi_temel.pdf, 2007.
14. USUL, Hayrettin, İsmail BEKÇİ, **Bireysel Yatırımcılar Açısından Finansal Bilgi Sisteminin Sermaye Piyasasında Etkinliğinin Analizi**, Cumhuriyet Üniversitesi, İİBF Dergisi, Cilt:2, Sayı:1, Nisan, 2001.